

121
||

अथ

पुराञ्जनचरितं नाम Puranjan charitnaam.

नाटकम् ॥ Natakam.

कृष्णादाकाविष्णीतम्

(देवीमंथ)

(दुर्गा)

121

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ पुरंजनारकमिदं राम ॥

ज १२

✓

(कुलगा)

कावेना कृष्णदेवेन प्रणीतम्

॥ १ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ नित्यानन्दचिदात्मकस्य कलयाय स्याच्च्युतस्याखिलं विश्वं चेति तमुच्यते
चेतनमिव द्वाग्भाष्यति श्राम्यति ॥ योग एहात्यकरश्चलत्यचरणः पश्यत्यचक्षुः श्रोतव्यं
श्रोत्रो मनसो गिरो व्यविषयो भक्तेर्वशो व्योत्सवः ॥ १ ॥ अपि च ॥ एकं बक्ष्यमधिष्ठितौ सह
चरो दिव्यो सुपैतौ भजे पक्वं पिप्पलमत्यदन्निहययोरेकौ गुणौ बध्यते ॥ नाश्रनप्यतिदीप्ति
मंचति परो बुद्ध्या तमेवाश्रितो वक्षोसा विमुक्तिमेति न परो मोक्षाय पंथामतः ॥ २ ॥ नाद्येते
सूत्रधारः ॥ अलमतिविस्तरेण ॥ भक्तिभावना विभाकरविभाविभासितसुदमानस
सारससारसंवासितरमारमणषडूरणस्य क्षणक्षणाविलक्षणा विनयविवेकदयादानघ
क्षिण्यादिगुणगणस्य निरुपधिपरोपकारजागरूक्यशोभारघनसारसुरभीकृतसंसा
रस्य परमरमणीयाकारस्य श्रीदिवाकरपुरुषोत्तमस्य सभायां मंगलमयमूर्तिश्रीव्यंकटे
शकेशवसन्निवेशनद्वारसंनिधाने विषदपदकदंब उंवरसंवलितसंस्कृतप्राकृतमयनि ॥ १ ॥

५ ५ नोदिपठितानिः क्रामेत्सूत्रधारः सहानुगः ॥ स्थायकः प्रविशेत्तत्त्वात्सूत्रधारगुणाकृतिः इति वचनात् ५ ५
५ ५ अत्र सूत्रधारपदं स्थापकपरं ॥ ५

५ ५ आर्य एषास्मि अज्ञापयतु आर्यः को नियोक्तुः सुखीयतामिति ॥ ६

५ ५ कतरं पुनः प्रयोगं समाश्रित्य एतस्य आराधनं करिष्यति आर्यः ॥ ७

शिष्यानां ३

रव्यहद्यगद्यपद्यप्रबंधसमुदायेन वेदांतसिद्धांतसारसंबंधप्रायेण भार्गववासरीयं हरिदासवि
तन्यमान्यं लक्ष्मीनिवासकीर्तनामृतमतिनिभृतमापीयमुदितानां विविधोपधानान्यव
लंब्यसुखोपविशनां विशिष्टानां देशविदेशवास्तव्यानां शास्त्रिबालानां राजकाय
भारिणां व्यापारिणां च मंडलीसमुल्लसति ॥ तदत्र किमपि नवीनं नाटकमभिनेतव्य
मिति ॥ नेपथ्याभिभुरवं अर्ये इतस्तावत् ॥ प्रविश्य ॥ नटी ॥ अज्ज एसं हि आणवे
दुं अज्जो कोणि ओ ओ अणुचिद्वी अदुत्ति ॥ सूत्रधारः ॥ आर्ये साधुसमाजमेतमा
राधयितुमिष्टामि ॥ नटी ॥ कदरं उता पञ्च अंसमस्मि अण्डस्स आराहतां करिस्सदि अज्जो
॥ सूत्र ॥ यत्किल कृष्णादन्तकविनामैथिलेन पुरंजनचरितं नाम नाटकमस्मासु समर्पितं
दभिनयेन आराधनमस्य संभविष्यति ॥ नटी ॥ विविहविमलविज्जाविलासविस्सविदिदप
वित्तकिती एणं वल्लमुती एतां इधं कथं सवणसमुसु अं हि अं अं दुविस्सदि ॥ सूत्र ॥

५ ५ विविधविमलविद्याविलासविश्वविदितपवित्रकीर्तनां ॥ ब्रह्ममूर्तीनां एतेषां इह कथं अवतासमुल्लसं हृदयं भविष्यति ॥ १

॥ २ ॥

हरभक्तिकथेवात्रशुभ्रषामुत्पादइष्यति॥ उक्तंचतेनकविना॥ हरिपरभजनातिशुद्धि
मेतांलयुमपिमहुरमाद्रियेतसभ्यः॥ शिरसिशशिकलां त्रिमार्गां च त्रिरशनुतोपि
विभर्ति हि त्रिनेत्रः॥ ३॥ देवाजीपुरुषोत्तमो गुणवतां वाणीरसास्वादवित्तसभ्याः स
दसद्विवेकपटवः सर्वगुणग्राहिणः॥ लोके हरिपुरंजनस्य चरितं प्रोठः कविर्मेधि
लोनाद्येदक्षतमावयंचतदयं स्वर्णेन योगो मतोः॥ ४॥ नटी॥ अज्जकोएसोदे
आजीपंडिओजस्सयसंसासबदोसुणीअदी॥ सत्त॥ ननुनामैवदत्तमुत्तरं॥
देवोजः परमेश्वरं परहितोस्त्यस्मिन्स्वभक्तेयतोयद्विप्रावनवुद्धिमत्फट्टयतेदे
होवजेआन्वयः॥ अर्थयित्त्फट्टमाहदेहिहयमित्यर्थे प्रकृत्यक्तिमिदं वाजीति
यथार्थमेववल्लेनामास्यतत्सर्वथा॥ ५॥ किंच॥ योसावुद्धवइवयदुवीरस्यसु
मंजुवरघुवीरस्य बहस्यतिरिवसुनाशीरस्यवीरवलइवाकबुरसाहस्यअमरइ
अज्जकः एषः देवाजीपंडितः यस्य प्रशंसा सर्वतः श्रूयते॥ ५॥

॥ २ ॥

अर्थः अतः अपरं किं विलंब्यते १

अर्थस्य अद्वयाम्भातवसमीपं स आनीयते आर्येण पुनः प्रतिबोधनीय इति ४

॥ ३ ॥

अज्ञः अहो अवरं किं विलंबी अदी ॥ सूत्र ० ॥ सखाममगुणकरो नाम मामनाय छव्यापा
रानुरागतो नंदिवर्द्धननगरमागतो दर्शितकामरूपगुणप्रकाशया कया पिकामेंदल
यावशीकृतो वली भूय किमपि न प्रतिसंदधातीति चिंतामापन्नो स्मि ॥ नदी ॥ अ
ज्ञस्स अणा एमये तु स्स समीपं सो आणी अदि अज्ञे रा गुण पडि वो हणि ज्ञो ति ॥
सूत्र ॥ सहर्षं तर्हि सर्वं संपन्नं ॥ पुरंजनी संगविपाकजां रुजं पुरंजनी भक्तिरसायना
भूतैः ॥ अत्रैकैवैद्योपहृतैर्यथा ॥ जहो चिंतामिमांस्त्वद्वचने रहतथा ॥ इति निष्का
तो ॥ आ मुखं ॥ ततः प्रविशति पुरंजनी राजा सचिवश्च ॥ राजा ॥ सचिवः ॥ सचिवः ॥
आज्ञापयतु स्वामी ॥ राजा ॥ युवाकुलीनः स्य हृत्पीयूषो राजा ह मस्मीति ममाभि
मानः ॥ न मे पुस्तिकापिन बालकांतान बालकांतान च भृत्यवर्गः ॥ ए ॥ सचिवः ॥
पुरउत्तममध्यमाधमाः प्रचुरं रात्रे भवन्त्येव यदे ॥ सचिवेन मयोपकल्पिता

कं २

॥ ३ ॥

सहकारिणा १

नदीविदूषको वापि परिचारिक एव वा ॥ सूत्रधारेण सहिताः संलापं यत्र कुर्वते ॥ आमुखं नाम तस्यैव सैव प्रस्थावना
मतेति मेरतः ॥ ४

क्रिया ३

अपिता वीरनिरूपय स्वयं ॥ ९० ॥ राजा ॥ तदुत्तिष्ठ नगरं निरूप्य निजानुरूपेकं स्मिंश्चि
दधिवासो विधेय इति ॥ सचिवः ॥ यथाज्ञापयति महाराज इत्यभौ परिक्रामतः ॥ सचि
वः ॥ देव इदं तावत्प्रचुरतर भोगभवं दिव्यं पुं तदत्रा व्यस्तव्यवस्थं वसता श्रीमता मडु
पनीता भोगा उपभुंज्येतां ॥ राजा ॥ स्वपौरुषेण उत्तरोत्तराभिवर्द्धिमीहमानस्य नेद
मावासोचितमधिगजस्य ॥ यदत्रान्यत्र संचितस्य महतः सुकृतकोषस्य परिमोष
एव ॥ न पुनः पुनः परिमोषः ॥ कोषसंचयाधीना हि प्रभुशक्तिः ॥ तथा हि ॥ राजा तत्र पु
रे वसेत्समधुरेयत्रस्थितः पौरुषात्कृतः साधयितुं पदं परतरं तद्यत्पदं नाप दां ॥
कंचित्साधयितुं पुमर्थमनलं यत्र श्रितो भूपतिस्तं मुचेत्यपि पातमात्रफलकामा
पातरम्या पुरी ॥ ९१ ॥ अन्यत्रान्विष्यतां ॥ सचिवः ॥ ओ डि देवनगरे यस्स्यतां शी
तवाततपना तपक्षमे ॥ राजा ॥ शुष्यतामिति वक्तव्ये सूष्यतामिति किमुच्यते ॥ अ

नाशः ५

थवाया करण काव्यालंकरणविदस्तवायमभिप्रायः॥ व्याकृतौ भवति दीर्घह्रस्वगालं
कृतौ च शसगासवर्ताता॥ सचिवः॥ वैहायसेपुरे रतिमनुवधा तु देवः॥ राजा॥ विपदा
लंवनमेवतत्॥ सचिवः॥ वरुणादपुरे पुगोपुरंस्वपुरं देवविधीयतामिदं॥ अवलं
तदेतदाय्यतेसविधेमानवताविधेर्वलात्॥ राजा॥ पुरार्थिनो गोपुरमात्रलाभेन नि
र्वातिमनः॥ तदायावर्तदेशे समर्थं नगरमन्विष्यतां॥ सचिवः॥ तथेतिपरिक्
म्यावलोक्य॥ देव॥ नवद्वारं पंचापराविपत्तानं सप्तवर्ताप्रतिष्ठानं यौरैः सततगति
भिः पूरितपथं॥ पुताकाभिश्चित्रैस्त्रिभिररुताश्चेतशित्तिभिः पुरंते संवासश्चम
मिदमुदंचबहुभटं॥ राजा॥ सपरितोषं॥ साधुसचिवसाधु॥ समीचीनमिदमा
वसस्थानं तदुपसर्पविः॥ तथा कुरुतः॥ राजा॥ एष पुरपालः पंचमुखो भुजैर्ग
राजो नायकैर्नायिकाभिश्च सह किमपि मंत्रयमाणं मा मेव सुहृदुः सुहृदुः सवहुमा

इदं

तत्प्रारभ्यतोप्रयोगः उत्सुकहृदयश्च सकलः समाजो दृश्यते॥ ३॥

तत्सकलसिद्धिमुलं हृषीकेशं प्रसादयतु अर्थः॥ ६॥

वसाहसांकस्य चाण्यकश्च चंद्रगुप्तस्य नागनगरनाथस्य भोसलावंशशिंधुसंभवसजन्यचं
द्रस्यसाचिव्यमवलंब्य नरपतिजनपदहितप्रियकार्यकारितयोभयोरपि प्रीतिप्रतीतिपा
त्रमतिमात्रमुद्रासते॥ नदी॥ तैः प्रारंभी अदुप ओ ओ रुसु अहि अ ओ वि अ स अ लो
समाजो दी स ई॥ सूत्र॥ यदपि जगति संतः शीलं यंतः सुशीलं परगुणपरमाणू नय
मो शीलं यंति॥ तदपि मनसि शंकावर्तते मे किं मे षामभिमतमभिनेयं दुर्विदं ह्यन्यचेतः
॥ ६॥ नदी॥ तां स अलसिद्धिमुलं हृषीकेशं प्रसादेदु अ ओ॥ सूत्र॥ सानंदं सम्यगभि
हितं॥ वैकुण्ठे व्रजवल्लभाजनहृतस्वांतस्य वंदाटवी संवासे कमलाग्रहीतमनसो हृन्मा
त्रदेन्यंतव॥ वेदशास्त्रमिह प्रमाणमिति ते शिवाथ किं दीयतामव्याजप्रियदीयते
वतमया चेतस्तदा दीयतां॥ ७॥ अपि च॥ अघटितघटनापदीयसीयं नटयति ते न
गदेव देवमाया॥ अमणशतपरिश्रमेण तत्र क्वचिदपि कस्यचिदेषितोषमेषः॥ नदी॥

यसकृतिव्यतिरुतासंपत्तिरेवाफलामुंजाकंकणावद्यवाभरणावहंध्यांगनासंग
 वत॥ सचिवः॥ यदिनिर्वहति॥ वाल्येकीउनशीलतासुविषयव्यासंगितायैवने
 कन्यापुत्रकलत्रलालनकलाभ्योधिकार्कके॥ अथ्यतेधनरक्षतोकपरता
 नेश्वेधनेलालसास्वछायेवपतिव्रतेवसततंपुंसेनुगाव्यग्रता॥ राजा॥
 भवतुपुरंतावत्प्रविश्यतां॥ उभावुपसर्पतः॥ सर्वेउत्थायमथोचितसत्का
 रमचरति॥ राजा॥ कोस्याःपुरोनिर्माताकस्यवेयंनगरी॥ सर्वे॥ नुवयंजा
 नीमः॥ अस्यसाकंस्वामिनीसायदिजानाति॥ राजा॥ अपिसादश्येता॥
 सर्वेअपरिज्ञातकुलशीलनामप्रभावस्यपरपुरुषस्यनयनपथंकथमव
 तरिष्यति॥ तादृशीमहोदारप्रकृतिःकुलकुमारिका॥ राजा॥ अहमस्मिपु
 रंजनोपिराजोनपुरंमेसचिवःसुसाधनोयं॥ नकदापिसमीक्षितोमही
 यानपरिज्ञातसमाह्वयःसखाच॥ सर्वस्वगतंसिद्धनःसमीहितं॥ कोमारः
 यन्नश्राप्यहिसर्वस्वतनुस्वगतमुच्यतेइतिभरतः॥

हंजेवतिमकेअपिममभागधेयमिवकोपिमहाभागधेयःसमागतः७

नार

पतिरेवोस्याःपुरंजन्याःपुरंजनः॥ कोमारीसापिभार्यास्यसनाथावयमास्महे
 ॥ प्रकाशं॥ महाराजमगत्रैवस्यातव्यं॥ गृहीतार्थमंगलव्यग्रपाणिःसप
 रिबारास्वामिनीस्वयमागस्यसुमुहूर्तेभवंतपुरंमवेशयिष्यति॥ राजा॥ स
 हर्षासचिवमुखमालोकते॥ सचिवः॥ सुकृतांसंपदनुबंधिन्यःसंपदोभवं
 ति॥ नायकाः॥ नायिकाःप्रति॥ भवतीभिरधीश्वरानिवेद्यतांसर्वाः॥ जंआता
 वेधंति॥ निष्क्रान्ताः॥ ततःप्रविशतिपुरंजनीविभतेश्वपरीवारा॥ पुरंजनी॥
 हंजेवतिमदीएअविअसभाअधअधकोविमहाभाअधेओसमाअदो॥ इति
 मंतिका॥ किंअलीअंपहुअणायासेअणुजीइअतोहिंतिवेदीअदिगेपुरंजनी॥
 तासअवरपईपईवराएमएपिअवरवकमलाएसोवेदिद्वोति॥ इति॥ उई
 हंजेअएदंसद्यांतिपरिअणांतिसम्मदंच॥ पुरंजनी॥ तौतुरीअंगछहति॥ सर्वाःप
 किंअलीकंप्रभुजनपाश्वेअनुजीविजनेनिबधते॥ ३
 ततस्वयंवरपतिःपतिवरयामयापीतांवरइवरुमलयासवरीतव्यइति॥ २
 उचितमेवएतत्सर्वेकांपरिजनानांसंमतंच॥ १

॥ ६ ॥

६ अलं

परिक्रमंति ॥ नायकाः दूरादेव सहस्रसंभ्रमसु तिष्ठन्ति ॥ राजा ॥ स्वगतं ॥ दर्शनादेव
तन्वंगीप्रविष्टा हृदयं मम ॥ कृतमार्गमिवा बंध्यपाते नमदनेषु ॥ ता ॥ अपि च ॥ अ
र्धांगस्थितया धरेद्रसुतयानीतो निजाधीनतां नद्रुषु विषमेश्वराः प्रभवति स्त्रीरित्य
शंकं स्मरः ॥ एतद्रूपमधास्वये लुसुभगे नाथी स्ववाणा वलीलक्ष्मीभावविशं
कथामममनोदुर्गे निगूढं भितः ॥ साशंसं ॥ अपि नाम यथास्याममचितवति
स्तथास्यापि मयि स्यात् ॥ अथवा कृतं संदेहेन ॥ यतो हृदयं हृदयस्य साक्षी
ति ॥ पुरं ॥ सानुरागमुपसृत्य राजानमुपचरती ॥ राजा ॥ अयिकुशलं भवत्या ॥
पुरं ॥ दातिं एव आरिमा किं दिव्य किं विशेषस्त आगमतां गुणं हेतुं ॥ राजा ॥
प्रप्रं व्यर्थविशेषां करकजे प्रोक्ष्मासि किं श्रीस्थिता चंद्रां पुनरुक्तं न तमलि
के चंद्रां ने किं शिवा ॥ किं वात्वं कलकंठ निरुत गुतां वातां निजां वल्लकी सं
ददा ॥ नीएतादृशा कृतिप्रकृतिविशेषस्य आगमनानुग्रहेण ॥ ३

॥ ६ ॥

नास्तचितं विशेषात्रं इति भरतः ॥ १२

नमालोके ॥ तैतः प्रविशति प्रजागरो नागराजो नायकानायािकाश्च ॥ प्रजागरः राजा
नमवलोक्य ॥ सुवासुवासावसुवासवोपमः समेतियो यं पुरुषो मनोरमः ॥ पुरं ॥ जी
त्वस्मदधीश्वरावरं प्रवीरमेनं प्रवीरं तुमर्हति ॥ नायकाः ॥ समीचीनमालोचित
मायुष्मता ॥ नखलुराज्यं परिपालयितुं शक्यते वीरहीनाभिरवलाभिः ॥ किं त्वसि
तस्याः परो ये निबंधः ॥ जो मुयि पुंयोगप्रत्ययमुत्पादयति कीडाप्रग इव सदा म
दायतस्तिष्ठति च ॥ तस्मै राजे पुरमिदमात्मा वंचसमर्पया मीति ॥ प्रजागरः ॥
रामाः प्रविश्य हृदयं नयताभिरामाः वामाशयानपि हरन्ति नरान्सकामाः ॥
किंचितनीयमिह किंतु वरेत्रका कतालीय एव यदि तादृशनामभावः ॥ विधा
वभिमुखे तदपि संभाव्येत ॥ जरत्कारुपरिग्रह इहोदाहरणं ॥ राजा ॥ तदह
मिमां पुरमधिष्ठाया व्यग्रमनाः ॥ विश्वस्तैः परितः श्वरै रविचलै रन्विष्य सं
भाव्य च स्वात्मार्यापणमाचरा मिसु कुरुते तस्मै महायोगिने ॥ अ व्याजप्रि

महान्खलु एवंप्रसादः तत्समासमंशाश्चतीसमाः रा ज्यं करोतु आर्यः॥ नियोजयतु अधिकारे
षु अधिकारितो भवाम्॥२॥ पुनः

॥ ७ ॥ महंतोऽस्य एवंप्रसादः॥ ताम एव समासदीप्तौ समाश्रितं करोतु अज्ज
उतो॥ स्तिश्रो जेदु अहि आरिसु अहि आरितो भवं॥ राजा॥ स्वस्वतियोग मश्नं यं य २
तु भवंतः॥ परवत्तप्रेक्षणा यचरांश्च प्रेषयंतु॥ सर्वयथाज्ञापयति देव इति प्र
ताम्यनिष्क्राताः॥ राजा॥ सहर्षं सचिवं प्रति॥ पुरंजनी च प्रवरापुरी च मया
गतेनाप्यततेन येन॥ अहमहद्राग्यमिदं मदीयमेकाक्रियाद्यर्थकरीव
भूव॥ सचिवः॥ जयति जयति देवः अनंतरी य करणाय मयागम्यत इति
निष्क्रातः॥ राजा॥ संभृतोपकरणमभिषेकैदिकागद्यमः इति निष्क्राताः स
र्व॥ पुरंजनप्रसंजनो नाम प्रथमोऽंकः॥ १॥ ततः प्रविशति चेदी २॥ अहो
एआरिसिंदेवगर्हं जंते तां व आलो बंणा सेणे असं सामितीं विस्मसि असुता ॥ ७ ॥
एता ए पंचस्सरहं आरुहि अ क हं पि गवो देवो ति ॥ ७ ७ ७ ७ ७

अहो एतादृशी देवगतिः यत्तेन तेन वचनोपन्यासेन मम स्वामिनी विश्वास्य सुप्ता यो तस्यां पंचाश्वरथं आरुह्य
कुत्रापि गतो देव इति॥२॥ तेता २

संतापयति निजं शिलां दिनमणिं हासयति पाथोजनी ननु हारयति जलं शशी निजशिलां भूषयति सर्वो दिशो॥
सधूर्तपरिभवति एकं गृहं तां आस्माकं तां स्वा मिनीं अन्यां का मपिरमयति नास्ति पुरुषे विश्वासलेशश्चले॥
अपि च॥ गुणवद्ध इति विमुक्तो राजसुतः सतया समुखरागः॥ शाखा लेवन शिथिलितगुणवंधे तत्रो र
तिवरा की॥२॥

संतावेदितां अंसिलं दिशामणीं हासेदि पाथोजनीं तां हारे दिजलं ससीति असिलं
भूषयति सर्वो दिशो॥ सोधुतो परिहोदि एकधरितीं आलातां तं सामितीं अलां कं विरमे
दितां थि पुरसेवी सासले सो चले॥ अवि अ॥ गुणवद्ध इति विमुक्तो राजसुतो सो त
एसमहरावो॥ साहालेवण सिटिलि अगुणवंधे तथ्यरो अइ धरार्ह॥ सैरला स
वरखवादा गुणमिलिदा ते तां कुडिले तां॥ मुक्ता इ सुवंध गुणा लोदु दि भूमि मिल ख
ला है वि॥ समरतां॥ आण तं लिदे ई रं जं रं णा वुतं नं वुति मदीया जाणि स्स
दि ति सो ये सणि जति तां हा करे मि ति निष्क्राता॥ प्रवेशकः॥ ततः प्रविशति देवी
वृत्तिमति काच॥ देवी निश्चस्य॥ हं जे वृत्तिमदी एणं जाणा सिं के हं हितस्स हि अं अं

सरला सपक्षपाता गुणमिलिता तेन कुडिले न॥ मुक्ता इ पुरि वंध गुणालु उति भूमि मिले ता भे पि॥ आत्ता प्राप्ति
देव्या यत्रा जो र तां तं वृत्तिमति काज्ञास्य ती तिसाप्रेषणीयेति॥ हं जे वृत्तिमति केन नु जाना सि कथय तस्य हृदयं
लभं कुत्रे राणिता॥

तथा करोमीति निष्क्राता २

किं श्रुत्वा करिष्यसि प्रणयिनः ॥ सुचैमिसंभाषणं ॥ नो संतिष्ठते तनो ते असुगणः ॥ २ ॥
 संतिष्ठतां वायातु बाधोऽप्रेमपरिक्षयात् सुभगः प्राणप्रयातोऽसुगणः ॥ २ ॥ न खलु अहं जानामि किंतु
 तर्क्यामिमगया विनोदिनो राजानो भवतीति पंचप्रस्थवने गतो भवेत् ॥ ३ ॥

८

लग्नं कर्हि राइलो ॥ वनमतिक्रान्ति ॥ किं सोऽतां करिष्यसि प्रणयितो ॥ देवी ॥ सुचैमिसंभाष
 णं ॥ वति ॥ लो सेंडाई तं मिदं असुगणो ॥ देवी ॥ सेंडाई वा जा उ वा पो दो ॥ मम परित्व आ
 हि सुह ॥ ओ पाता प्यातु स ॥ ओ ॥ वति मतिक्रान्ति ॥ नैखु अहं जानामि किंतु तर्के मिम अ
 विलो इलो रा आणे हौ तिति पंचप्रस्थवतं गतो भवेत् ॥ देवी ॥ मैह दीमि सीमवेणं उप्य
 णं लोखु मं को वि उखावेदु ॥ इति भूमौ स्वपिति ॥ ततः प्रविशति मगया निवतो राजा
 ॥ अहो महदय मगया को तु क मनु भूतं ॥ तथा हि ॥ पंचप्रस्थवने मया विचरता
 सिक्षावशमिदं पि नो वाणा ली परिरिता स्य कुरास्त ली कृतास्त क्षणात् ॥ भल्ल
 घातविशीर्ण कीर्णवपुषः कोलाश भल्लादयः खड्गः खड्गनिपातमात्रेण नित्यं ल

प्ये

२ बाधाः
सकर

८

५ मरुती मेशीर्षकदनाउत्पन्नानखलुमां उथापयतु ५
 केपि ५

मुग्धस्वभावतया आत्मनो नगस्य च जनकं न जानामि ॥ पुरंजनीति अयं सकलो लोको मां भराति ॥
 अत्र नगरे एतैः स्वामिनीति निरूपिता निवसामीति एतावज्जानामि ॥ ३ ॥

इति पौराणि
काः पठन्ति ॥ ४ ॥

पद्मपुष्पाणि तासमुदयो नान्यत्र संभाव्यते ॥ पुरं ॥ समयते ॥ राजा ॥ अयि भद्रे को स्याः
 पुरं स्तेवच निर्माता ॥ पुरंजनी ॥ मुदसहा अरा ए अततो ए अरस्त अजल अंत
 जाणामि ॥ पुरंजनीति अ अं स अलो लो अं मं भराति एत्थं एतं एदेहिं सामि
 तीति तीरु विदां निवसामिति एति अं जाणामि ॥ राजा ॥ गंधर्वेण विवाहेन माम
 नुगृहीत ॥ पुरं ॥ सल ज्ञानुरागं राज्ञः कंठे वरता मालामर्पयित्वा ॥ अज्जुत
 अहं तु हं संवृत्ति इदं एतं एदं अणुरा तु हं संवृत्ति ॥ संस्कृतमाश्रित्य ॥ त्रय एवाध
 नाराज नृभायादासस्तथा सुतः ॥ एते समधिगच्छंति यस्य ते तस्य तद्धनं ॥ ती पौराणि
 या पठन्ति ॥ राजा ॥ सानंदं मूर्तिमिव राजलक्ष्मी भवती मासायरा जाय संवतो म् ॥
 अकस्मादायाता अपरिचित शीलाः प्रथमतः पुरं मि नृपौराणां तति भिरनुरा
 गो मयि कृतः ॥ त्वया साकं पाणिगृह्णामि ॥ हमु वे मस्म सुभगे वयं ते ययमेनि
 यतमिति नौ यां तु दिवसाः ॥ पुरंजनी ॥
 इत्यार्यपुत्र अहं तव संवृतेति इदं नगरं एते च नगरास्तव संवृता इति ॥ ६ ॥

॥ ७॥

वती नाम धीश्वरा केन कारो न स संभ्रम विनया भिरा मं स लील चल चरण झल झलित मंति
मं जी रर तित लला मं नो प स र्पति ॥२॥ ति मं ॥ अ सु थ सरी रा वि अ दे ई किं पि ता चे दे दि ॥
राजा ॥ स सं भ्रम मु प स स्या व लो क्य च ॥ आः कि मे त त ॥ तां प्र ति ॥ के न त्वे न स मा ह
ता सि म ह तो प्य स्या द धे दं उ ना म न्य त्रा न्यु त भि कि ए त ह द या द न्य त्र च ब्रा ह्म ण
॥ ता भ्यां न प्र भ वा मि भा मि ति य त स्ता वे व स र्व प्र भू ए क त्रा सि उ मा प तिः अ ति ग राः
सां गो प र त्र स्थि तः ॥ दे वी ॥ उ शाय अ धो मु खी ति ष ति ॥ रा जा ॥ स्व ग तं ॥ आ न तं
व द न मे रा द शो स्याः ए छ ती व ह द य स्थि ति भा जो ॥ उ न्मु र्वा वु र सि जौ गुरु व तौ किं
वि धे य मि ह कि न वि धे यं ॥ प्र का शं ॥ प्रा ण प्रि ये शा पि ता सि म म प्रा णै र्य दि व च सा
न व द सि खे द का र णं ॥ दे वी ॥ किं चि दु न्मुखी भू य ॥ अ ए ण सं क ता दा ति दे ए दे स द ॥ ७ ॥

रमापति इत्यपि
पाठः ५

अन्य संक्रांताः इदानीं ते एते शब्दाः इति रोदिति १

अथ मेकोपराधो महाराजस्य संतव्यः ॥ अन्यच्च भणामि ॥ तथा करिष्ये सियथा स्वच्छंदं चारी न भवति ॥५॥

तिरोदिति ॥ राजा ॥ मां शं कीः ॥ स चि व प्रे र ण या म या म ग या ये व ने अ ग मि ॥ म म व च नं
प्र ति सं प्र ति सं प्र ति प ति न चे द्भव ति ॥ रं भो रु स्त न शं भो रु प रि क रं किं न दा प य सि ॥ को पा
को म ल लो ल वा दु ल ति को पा शे न ब ध्वा द टं क त्वा नि र्द य दं त दं श न ख रो ह्ने ख स्त
ना पी उ नं ॥ ना मा पा य य शे न ध र सु धा सा रं कि मा शं क से दा से दं उ वि धि अ मे उ न
वि धिः सा ग स्य ना ग स्य पि ॥ व ति ॥ अ अ ए क्को अ व रा हो म हा रा अ स्स र व मि द वो ॥
अ ए णं च भ ण मि ॥ त हां क रि स्स सिं ज हो स छं द चारी त हा ई ॥ रा जा ॥ म म स ह ज व
श स्य ते व सी क र ण वि धिः कि ल सि द्धा ध नं ॥ न म ति य दि तुं ज ग मः स्व यं कि मु म ति
मं त्र म हो ष ध अ मेः ॥ दे वी प्र स द्या ॥ अ ज्ज उ त्त म ए स मं ए व वि स अ प रि सो हा णं का
वै ति ॥ रा जा ॥ वा ढं ॥ त दु ष्ठ त त दि ष या धि क ता र स जा द यो द्वा रि द्वा रि सु स ज्जा ए वा स्म

ति १

आर्यपुत्रमया सममेव विषयपरिशोधनं कर्तव्यमिति ॥२॥

॥ ९० ॥

दागमनप्रतीक्षितसिद्धिं ॥ सर्वउत्तिष्ठति ॥ देवी ॥ पैटु मंदा वमुक्त्वद्वारेण गडु अस्यो अणदे
सो सो हतिज्जो ॥ राजा ॥ वाटं ॥ प्रविश्य ॥ रसज्ञः ॥ जयति ॥ देवो देवी च ॥ अयमयं सरो
दनदेशः ॥ राजा ॥ विलोक्य ॥ अहो सुभिक्षरमणीयं यं देशः ॥ तथा हि ॥ इह ॥ पद्माः
रत्नपोलिकाश्च कथिकाः शाकानि नानाविधान्यनानि स्फुटसौरभाति मृदुलान्यक्ष
लिरस्यानि च ॥ सपाहिं गुसुगंधयो घृतदधि क्षीराणि नीराणि च स्वादुस्वदु सुशीत
लानि सुभासां वृत्तिका वीटिकाः ॥ देवी ॥ विभ्राजिद विस्रज्यो अज्जउत्तेता अलंकर
रतिज्जो ॥ राजा ॥ नृत्तिमतिके ॥ खद्योता विमुखो द्वारोः पंथानमादेशाय ॥ नृत्ति
मत्तिका ॥ एदु एदु महाराजो देई अ ॥ राजा देवी च परिक्रामतः ॥ प्रविश्य सुमानदेव
दक्षिणां तेनानुगम्यतामयं देशः ॥ राजा ॥ इह हि ॥ प्रदीपाः सौवर्णतिलितलल

॥ ९० ॥

एतु एतु महाराजो देवी च २

विभ्राजितविषयः आर्यपुत्रेण अलंकरणीयः ॥ ४

३

नखडाः रुताः ॥ अपि च ॥ परंधन्या वन्या घनमरणाकुं भस्थल नृतः सुरधुं जादं जाः समद
गतयोदंति पतयः ॥ प्रिया वक्षो जो रुदितय गतिमादश्य सुकृतप्रस्तुता दास नममरा
रपातस्य विषयाः ॥ सस्मरणं ॥ प्रियामना पृष्ठवनमागच्छतामयान सुविहितं विहितं ॥
स्वभाववामा हि वामा जातिः ॥ विशेषतस्तदृशी मनस्विनीति ॥ त्वरितं परिक्रम्य ॥ त
न्वानानि जसमनिस्मितसुधाकर्षरपरस्त्रवं कुंदं दीवरं दं दं दनमधीक्षारं च दृग्विभ्रमैः ॥
रुत्वा दासमुकूलचंदनयुतौ मांगल्यकुं भौकुचौ सोत्कंठं न कथं पुरेव सुमुखी मार्गमम
प्रेक्षते ॥ प्रत्यक्षं म्यातिवेगादिव किमुपि परिधेमोदाश्रुतेशैः पादं संपाद्य पक्ष्मव्य
जनकलनया वीजयित्वा तु कूलं संस्नाप्य स्नेहनीरैः प्रणय रसभरैस्तर्पयित्वा कथं वा
नातिथ्यं मे करोति श्रुतिं गतया दक्षिरस्याः पुरेव ॥ नृत्तिमत्तिकां प्रति ॥ अयि भद्रे भ

न्य ३

पथ

॥११॥

लता३

शब्द५

अयंदक्षिणपोचालगामीघंटापथः पुरः॥ इयमुत्तरपोचालमेकपद्युपतिष्ठते॥ राजा॥
किंचित्संदिग्धइवतिष्ठति॥ देवी॥ दक्षिणपोचालोऽष्टगुह्योयुद्धु॥ राजा॥ प्रविश्य॥
अहो मनोहरोयंदेशः॥ यत्र ब्रततियुवतिविततिललितकिसलयकरतलकलितम
रकतमणिमयवलयरणीतमिवमधुमदमुरितसमुरितमधुकरनिकरमिलितमद
कलकलरवकुलकलकुहकितमिदमभिमदयतिरसिकजनहृदयमिति॥ अ
न्यतश्चानुभूयते॥ समविहितनागरविरागभागेतरसागरसमुदेंचंचरीकचं
चलाक्षीणांपंचमरागप्रपंचनं॥ अपिच॥ क्वचिद्विताकर्षिततततघनानदभ्र
षिरप्रास्तोयंप्रतोध्वनिरनिभृतंसंप्रसरति॥ क्वचिदेदव्याख्याक्वचिदपिपूराणा
प्रपठनंक्वचिकाव्यालापाहरतिकिलपोचालविषयः॥ नेपथ्ये॥ जयतिशदेवः

च३ नमः ४

॥११॥

अंतर्जवतिका २

४ ५ देवनियुक्तेनमयाउक्तियुक्तिविशेषेणपरचक्रवृत्तिं अवधार्यदेवस्यनिवेदितुंशक्तिगमनीयमिति॥ ४

अ४

२ अविवेक

सुखायशुचिसमयोभवतुदेवस्य॥ रवितापजुषामिहाध्वगानांविटपिछायमवाप्यता
यशांतिः॥ सुभगःसरसीरसावगाहःपरिणामेरमणीयतादिनानां॥ राजा॥ तद्वय
मपिहृदिनीमवगासुनिवृत्ताभवाभइतिनिष्क्रान्ताःसर्वे॥ ५ ॥ पुरंजनरंजनोनाम
द्वितीयोक्तः॥ ६ ॥ ततःप्रविशतिचरः२॥ ७ ॥ देवैरुत्तेणमएउत्तिजुतिवि
शेषेणपरचक्रपुत्तिं अवधारिअदेअस्सत्तिवेदिदुंशक्तिगमणिज्जंति॥ त्वरितंपरिक
म्यपुरोदष्टा॥ एसंसिदपरखोणमबल्लणोइदोअंछदितदोराउत्तंतंजातिस्सं॥ ततः
प्रविशतिसितपक्षः॥ अहो नूतनराजवल्लभताजनितमहोभाहेनदक्षिणपोचालसा
र्यवाहेनजैलवाहेनउत्तरपोचालवास्तव्येषु अस्मासुमहदौदास्यमापादितःस्मामी॥
यतःदेशेदक्षिणपोचालेसानुगोवलतेसदा॥ निजमुत्तरपोचालं परकीयमिवोइश

४ ५ एषसिजपक्षोनामब्राह्मणइतआगच्छतिततोराजवंतांतंशास्यामि॥ ४

॥१२॥

८

आर्यप्रणामाभि

ति॥ मयापि प्रभुमुपसर्पितुमवसरो न लभ्यते॥ यतः॥ प्रियायाः प्रत्यक्षे स्मरमैस्सालीला
परवशो न्नदः क्रीडामगद्वविनोदं रचयति॥ अन्धक्षेत्रे चास्याः कतिपयहितैरेव
सहितो वने पंचप्रस्थे विहरति विमुग्धो मगयया॥ सचितं॥ सविज्ञाताभिरव्यप्रभु
मुपकृतिव्यातिपरं सखायं प्रेयां संस्मरति नमहायोगिनमसौ॥ क्रते तं स्वालो
के विहरतु चलोके कथमयं प्रकाशं कः कर्तुं प्रभवति विना मित्रमपरः॥ चरः॥ उप
स्थ॥ अज्जपेण मामि॥ सितपक्षः॥ विलोक्य॥ सौम्यसुलक्षणाचिरं जीवा॥ कप्रस्थि
तो सि॥ चरः॥ किंपि अच्चाहितं राजकज्जं आवेदिदं तं महारास्सति वेदिदं॥ सित
पक्षः॥ महाराजस्य किमत्याहितं कार्यं न चेदप्रकाश्यं तदा वेद्यतां॥ चरः॥ ॥१२॥

स्वप्रकाशो ४

किमपि अत्याहितं राजकार्यं आपतितं तत् महाराजस्य निवेदयितुं॥ २ प्रस्थितो स्मीति शेषः २

सुवासितजनपदो अनुभूयतां देवेन॥ २

नारत्नकलिताप्रभासं ते ध्वां तं दिशि दिशि निरस्तं विदधतः॥ अमीचित्रापीतारुणधवलपा
लाशसितयः क्वचिन्मिश्रमिश्रत्रिगुणसदृशा भोति मणायः॥ देवी॥ सुनासिदजराव
श्रो अणुदुर्वी अर्दुदेहता॥ राजा॥ नलिनीनालिन्योद्वारे परिक्रामति॥ प्रविश्यावध
तः॥ देवदश्यतामयं देशः॥ राजा॥ सप्रमोदं॥ अविरलवहलपरिमललोभप
रिमीलितमिलिंदमालवलितशोभकस्तरीयनसारगंधः॥ सारप्रभृति सुगंध
वस्तुशैलविविधगंधतैलसंभृताः प्रायेण आपताः अपि चान्न॥ व्याकोषको
कनदकैरवपप्रकोषजन्ममलः परिमलः कृतचित्ततोषः॥ वासंति कावकुल
जातिलवंगवल्लीमल्लीभवश्च परितः प्रसरीसरीति॥ देवी॥ पंचौलविसं
पेरवणिज्जो॥ राजा॥ देवहृपितहृद्वारमुपसर्पति॥ प्रविश्य श्रुतधरः॥ देव॥

चंदन ५

पंचालविषयः प्रेक्षणीयः॥ २

कथं कथमपि प्रतार्य विसर्जिता ॥ तं आगतवती ॥ ततस्तेन भगिनीति भक्तितो विवर्णवदना आत्मनोऽभिप्रायं
निवेदिष्यतीति ॥ ततस्तेन लिखितस्योपरिकोपिन प्रभुरिति भक्तितो अकल्याणरूपेति ज्ञात्वा न कोपित्वा
वरिष्यति ततश्च लक्षितगतिरेव इमं मर्त्यलोकं बलाकारेण उच्यते ॥ ३ ॥

॥ १३ ॥

कहं कहं पिपदारिश्च विसर्जिता ॥ तं आदवदी ॥ सितपक्षः ॥ ततस्ततः ॥ चरः ॥ तैदो देताव
हिति अति भक्तिदा विवर्णवाणा अप्यतो अहिष्या अतिवेदिदवदी ॥ सितपक्षः तत
स्ततः ॥ चरः ॥ तैदो देतालिहदसं उ अरि को विताप्यदुति भक्ति अकल्याणरूप
ति जाति अल को वितु मं वरि सदिता अल सिवदगदी जो अइ मं मञ्जलो अं बलामो
उएता उप भुजिहसि ॥ ऐदं अमहं जवणा तुहं सहा आ पज्जारो लाम भादा अहं च
तुहं अणुया यियादं लिनि आसा सि असा पक्षा विदो ॥ सितपक्षः ॥ ततस्ततः ॥ चरः
तैदो मगे च उवे एता सह वि आरि अ एक दौ देता एक दौ तथ सवला ए दे असं पुरं
यवि सी अ सघं दवि हारो कर ति श्रुति ॥ सितपक्षः ॥ अयमपरो गंत्योपरि पिहो

॥ १३ ॥

४ x एते च मम यवनास्तव सहायाः प्रज्वारो नाम भ्राता अहं च तव अनुयायी जातो स्मीति आश्वास्य सा प्रस्थापिता ४
२ x ततो मार्गे च उवे न स मे विचार्य एक तस्तेन एक तस्तया संवल या देवस्य पुरं प्रविश्य स घं दवि हारः करणी २
यइति x २

x भगवन् अपि अस्तिकोप्यत्र उपायः ४

इदः ॥ दुर्निवारा प्रसराचेयं राक्षसी ॥ ॥ यस्याः ॥ पाणिभ्यां परितः प्रपी अति भृतं निश्चो
त्य निश्चोत्य च स्वघं दं फलवज्जगतिर भसादा स्वादयं त्या अपि ॥ अष्टिं कुं भुवो यथा
हुत भुजः काष्ठो मिदं यथा सत्कृतानि यथा अते सुमनसा नासीदलं प्रत्ययः ॥
चरः ॥ नै अवं अवि अष्टि को विरथ उ आ ओ ॥ सितपक्षः ॥ अस्ति ॥ चरः ॥ तौ प तत्प्रकाशय ४
आसे हि ॥ सित ॥ अस्ति चास्य राजः सहज सुहृद विज्ञात लक्षणे महा प्रभा वोगो
स्वामी ॥ प्रियाया सै सख्ये र्पयति यदि को शं सै कलं समस्ता ता गाश्च प्रवलय वन
त्रास च किताः सयोगीतां भूतिं सपदि सुहृदे दास्यति ययान तस्याराक्षस्या नयव च
न पिशाचादपि भयं ॥ अपि च ॥ पुत्रं च पुष्पं च फलं जले च भक्ति प्रदत्तं बहु मन्यते
सः ॥ सर्वार्थ पूर्णस्य धनार्थपेक्षान तस्य काचि स्व सुखानुभूतेः ॥ चरः ॥ ॥ ॥

विकलाः

यदिदृशस्तस्य सखा अस्मिन्नकदापि कुतो न संभावयति ॥१॥

॥ १४ ॥

जैर्इरिसो अस्मिन्सहा अस्मिन्ता कदापि कुतो न संभावयति ॥ सितप० ॥ स्त्री पारवश्यात् ॥ प्राणे
भ्योपि प्रियतमा दारयंति सुहृज्जनात् ॥ यतस्ततो धारयंति सारशब्दमिह स्त्रियः ॥
अपर्वमस्य स्त्री पारवश्यं ॥ तथा हि ॥ पिवंस्यां कांतायां पिवति सयं सारसयतिस्व
पस्यामेतस्यां स्वपिति निगदं त्यां निगदति ॥ विषीदं त्यां सीदत्यह हः विलसं त्यां विल
सति प्रहृष्यं त्यां हर्षं वहति विहसं त्यां विहसति ॥ चरः ॥ तां तु मे अणुसंधावेहि तां ॥ तत्तलं अनुसं
सित० ॥ यद्यपि ॥ हितोपदेशो मम न प्रवेशं तन्मानसे लप्स्यत इत्येवमि ॥ दोषा
गमापादितकोषबंधे करः सुधाभास इवारविंदे ॥ ॥ तथापि ॥ समये मयानि
वेदनीयः स्वामी ॥ चरः ॥ कैहिं दातिं देसो दुविस्सदि ॥ सितप० ॥ हृदिनी मवगाह्य
निर्वृत्तो देया सर्वतो मुखेन सेनापतिना च सममेतः पुरधारवेदिकायां तिष्ठती

तत्तलं अनुसं
ध्यापयएनं

॥ १४ ॥

कुत्रेदानीं देवो भविष्यति ॥ १२ ॥

* राजहिते विनास्ते किं नाम गोपनीयं तत्तु वेदयामि ॥ चंडवेगो नाम चंडवलो गंधर्वराजः सितासितरूपेण विंशत्य
* धिकसमशतगंधर्वसैन्येन देवस्य नगर उपरोक्षं आगच्छति ॥ अन्यच्च ॥ कालकन्या जरा नाम कापिराहू सी *
* अभीका भूला उपभोग निमित्तं देवलोकं गता गिराक्षसी ति देवैर्इरतो धिकता मानुषलोके आत्मनोरमतां अ *
* न्येषयती मार्गे नारदमहर्षि मन्थिते वृक्षे ॥ ४४ ॥

तौ अहिदेसितो दे किं नाम गोवलिज्जंता लि वेदिमि ॥ ॥ चंडवे ओणमं चंडवलो गंध
वरा ओ सिदासिदरु एतां विसाधि असत्तसदगंधवसेणोतां दे अस्य तां रं उ असंधिदुं
आ अघदि ॥ सितपक्षः ॥ अहो महत्कष्टं ॥ यतो मंदेहा इव मंदेहा अक्षयदेहा श्व
ते गंधर्वाः ॥ चरः ॥ अणुच ॥ कौलकताण आ जराणामका विरखवसिं अही आहु
वि अउ अहो अणिमित्तं दे अलो अंगदा ॥ रखवसिं ति दे एहिंदुसदो धिक्किदा माण
सलो ए अप्पणोरमतां अणो संती ॥ म गोणारमहे सिं अभा शिदवदि ॥ सित०
॥ अहो दुर्विदग्धायाः कामावेशः ॥ ततस्ततः ॥ चरः ॥ तैदा देता अहं अई च तो
अणि एदा एदे जोगो वरो कुल सिलध तो हिं भ अणामो जवतो सरो उ इदो ति

मंदरा इहाये
वाते मंदेहाः
असुरा इव ४२

ततस्तेन अहं अकिंचनो अनिकेतो न ते योग्यो वरः कुलशीलधनेः भयनामाय
वनेश्वर उचित इति ४२

श्रुतं किंतु तस्या राक्षस्याशंकते मे हृदयं ५

॥ १५१ ॥

नृपस्येदं पुरं सैनिकाः ॥ राजा ॥ आठ किमेव मुच्यते मूर्खाः ॥ पुनर्ने पथ्ये ॥ धारावाहिना
 रांधकार विकिरेः रेतैः शमै सप्तमिर्विशत्यन्यधिकैः प्रचंचरिते स्तैश्च उवेगानुगैः ॥
 संग्रामं प्रकरोति ये च वदन्तः पुरैषा लयन्ये कोयं बहुधा प्रजागरमहावीरोर
 लोज्जागरः ॥ राजा ॥ सहर्षं ॥ देवि श्रुयतां त्वदीयमहावीरस्य महादारमो जायि
 तं ॥ देवी ॥ सुदं किंतु ता एरखसीय संकदी मे ही श्री ॥ राजा ॥ काशं का तस्या वरा
 क्त्वाः ॥ पुनर्ने पथ्ये ॥ अज्ञातो लयतना प्रजागरमहागंधर्वसेना समारंभे सत्यति
 वारितं कलयति श्वेतां पताकां निजां ॥ उच्चैर्मुद्रिपुरस्य कालं तनयानीलोपता
 कां स्थिता मुतायां बुधिरावली मिव वियल्य घंशरश्चंद्रिकां ॥ अपि च ॥ नगरशि
 दृष्टा वैजयंती स्वकीयां समधिगतबलानां यावनीनां च मत्नां ॥ विकलितपरिखा

रसि

॥ १५१ ॥

मनः

लंगोपुरे तोरतो वा प्रसरति गतशंकं सर्वतः संप्रचारः ॥ राजा ॥ सशंकं ॥ आत्मगतं अंतःपुरं
 मात्रशरणाः संवतोस्मि ॥ सचिंतं ॥ पंचप्रस्थवने यथेष्टमगया कोतहलं हरतो हरेत इति
 विगाहनसुखं रुद्धे पुरे मे पुरे ॥ चिंता संततिस्तु ममानुसंधते रंतः पुरे विप्रियासे भाषापरिहा
 सकेलिकलिकादूरे परास्ताधुना ॥ देवी ॥ स्वगतं ॥ मौ अवली एत एकामिणीं गुत्तं उहकु
 तो विभ्रं अजउतो यदोसे ओतिदं दोबलं चिंता अलसतां दीहती ससिचं चलरवी अ
 दि अदो अवं अलेसु मंदा अरो दु विस्सदिति ॥ राजा ॥ नम एष्टा निष्क्रांता ॥ राजा ॥ तुली
 मास्ते ॥ प्रविश्या ॥ सितयक्षः ॥ स्वगतं ॥ शबली कृतमानसः प्रियानवलीला कलना
 दिवैरुतैः ॥ अवलीठपराक्रमः परैरवलीभावमयं समागतः ॥ तन्मदुक्तमिरानी
 मपि स्वीकुर्वीत ॥ स्वीकरोतु वा न स्वीकरोतु वा ॥ आयत्काले नादते नापि हिते विणा

या

* मौ विद्या तया कामिन्या उप्तमुपपन्न इव आर्यपुत्रः यतोस्य औत्तिष्ठं दो वल्यं चिंता लसत्वं दीर्घं निश्चसि
 * ते च लक्ष्यते अतः परं अस्मासु मेदीदो न विष्यति इति x ६

॥ १६ ॥

हितं श्रावणीयस्वामीत्यपश्य ॥ देव ॥ आक्रांतमेव वलिभिः सकलं पुरं ते स्थानादि
जाः प्रचलिताः निजवृत्तिहीनाः ॥ लेखाकरस्य विषया करणस्य लुघाउताः क्वचि
क्वचिदपि प्रचरंति पौराः ॥ तत्सुहृद्वलमवलंब्य विपदमेतामुत्तरीतुं प्रभविव्यतिदे
वः ॥ राजा ॥ कस्तादृशः सुहृद्यो मा मुदरेत ॥ सुहृदे का प्राणप्रिया सा च स्वभावाद्
बलाभीरुश्च ॥ विशेषतश्चाद्यचिंताशयला ॥ सित ॥ नैश्चथाः सहचरं पुरस्थितं
योगिनं बहुलपक्षसंभवे ॥ चित्रमत्र सितपक्षचंद्रिकाचाकचिक्यवलनेपिते
क्ष्यते ॥ सरव्याकूरुणिकेन येन विभुना दत्तं पुरं मे यसा सर्वार्थक्षममेतदत्र कर
णप्रोढः प्रसादीकृता ॥ तन्नामाप्यविजानते परगुणव्यासंगमूढासनसे
यं युज्यत एव ते परिणतिः सौख्यं कृतघ्ने कुतः ॥ राजा ॥ पुरदायिनी प्रातोश्वरी

॥ १६ ॥

सूचकः २

तिनिष्क्रांतौ ॥ विष्कंभकः ॥ ततः प्रविशति राजा देवीसेनापतिश्च ॥ राजा ॥ सोपहासं ॥
अहो अनात्मवेदीभिर्जिधर्वैः यवनैश्च ॥ मत्पुरमभियोक्तुमुद्योगः क्रियते ॥
आः काशक्तिरेतेषां पुरघाया मया क्रमिंतुं ॥ यतः ॥ सर्वत्रावलते प्रजागरपूरी
पालो न पालो कितो मत्संभावित सर्वतो मुखचमनायेन संभाविताः ॥ द्वारि
द्वारिमहोदयः श्रुतधराभिरब्धो वधतोयुमानित्याद्याः सुभयश्चरंति विकटा
टोपैर्वलैरन्विताः ॥ सेनाप ॥ देवसुभयानामुत्तेजनाय मया पिबाम्येत ॥ रा
जा ॥ समीचीनमभिहितं ॥ सेना ॥ प्रणम्य निष्क्रांतः ॥ ने पथ्ये ॥ त्वं गतुं गतु
रंगरिं गणकलारंगं प्रसंगस्फुरा अचं ॥ गलतोपदर्शित नभः कासारनीलोत्प
लाः ॥ गांधर्वा असितासिताः समवला आक्रम्य पर्यायितो मन्दंति प्रसाभं पुरं

लग्निदीप्तौ

उलासविशेष २ मनः ३ तुं २

संभावनायां

काम-

॥९८॥

यलंकृत

स्वामीयेन सज्जुं न पदं प्राप्य वैरोचनि हारेतामनुभावितोतिविषमां संप्रार्थना
दुर्दशां ॥ वक्रो यस्य वह्न्यहानितपसः सिद्धिश्च यस्मिन् तस्य सत्यं सत्यमि
ति ब्रवीषितमहोभा ॥ ज्येयं शोलभ्यते ॥ अथवा ॥ अपारमार्थिकदृष्टिरे
वा एवायं जनः ॥ अंतर्हं तपदं निधापय शुभायां कांतमिंदोरसौ क्षीलयेन विवर्द्धि
तो न सहते मित्रस्य तस्योदयं ॥ हरोदं चितचंद्रिका च यचमत्कारप्रसक्तात्मना लो
केनास्य मुधा कलानिधिरिति व्यक्ताभिधास्वीकृता ॥ वाल्येरासविनासलाल
सलसद्गोपालिकाललिखतस्तारुण्ये पुरिराजराजमदभाक् भूपालकन्याच
तः ॥ स्निग्धः श्यामलपुष्पदाममुग्धः शृंगारमूर्तिः प्रभुः सर्वेषां हृदयंगमः स्व
वपुषा विभूयिष्य भवौ ॥ अस्मिन् ॥ अहो अहो भिर्बहुभिर्विदय्यते समाधि
युक्ता च न कर्मभिः फलं ॥ अवाप्यते तन्मयि सर्वमानवैर्मुकुंदनामक्षणा मात्रकी ॥ ९८ ॥

मेवल्लभा ॥ तयाप्यहंपरित्यक्तः ॥ आकाशो ॥ हा प्रिये परित्यजस्वमी ॥ सित ॥ अद्यापि
स एवास्य व्यामोहः ॥ तत्तदुर्जनसंग इषित हृदे भूमी सुजेशोचने नैतन्मद्वचनं सुधा
मृतरसप्रस्यंदनं रोचते ॥ जिह्वा यस्य दृढंगतारसिकतामस्ते सुतिक्तेषु बान
द्धिनाद्विवसानसावतिरसां प्राक्षामपि श्लाघते ॥ भक्ताय नित्यं परिशीलिता
यदुर्लभं कस्मादपियोहिताय ॥ नम्यं जनं कामयतेति वामं स्याज्यः सरोजीव
न्यो निकां ॥ तदयमिदानीं मस्माद्येयो मया ॥ गोस्वामिना केवलमुद्यता
सो मित्रेण गोः कामदुहः प्रचारैः ॥ संकोचशीलो निशिवंधुपप्रश्नामोदनीयः
प्रतिबोधनीयः ॥ राजानं प्रति स्वस्य स्तुते इति निश्चिंतः ॥ नेपथ्ये ॥ आः पु
रं जनकगच्छसि ॥ प्रचारो यस्य सहजो भगिनी कालकन्यकाभयं मां न जासि
यवने शमुपस्थितं ॥ अन्यतो नेपथ्ये ॥ महाहवे विनिकृता स्वयायं वीरमानि

॥ १९७ ॥

तत्प्रेतत्रिजगदिदमसेतुविपदं तदायताः एते म^स किल गुणाः कामधुमये ॥ इति ॥
 ततः सात्वरिततरं प्रचलिता अनुगायल्लोकाननुग^म स्वामीपदान्द्रुमेव्यतीति
 ॥ अवि० ॥ सहर्षं ॥ अतः परंपुरंजनप्रतिकारः करस्थ एव ॥ विलक्षणां प्रति ॥ स्वेका
 र्यसाधयतुभवान् ॥ विलक्षणाः प्रणाम्यनिष्क्रान्तः ॥ अविज्ञातलक्षणाः ॥ एतत्कु
 र्वतामयावदुसाधितं ॥ यथा ॥ यप्रान्प्रबोधयितुमंबुजबंधुनास्वाभासं प्रसारयति
 मिरप्रसरोन्यवारि ॥ आशाप्रसाधनमकारिचिरायकोकलोकस्यशोकउदधा
 रितेमां मनस्तः ॥ ततः प्रविशति नवलक्षणा ॥ एषस्वामी मामेव प्रतीक्षते ॥ अ
 स्ति चास्य सर्वावेष्यामयिगुरुतरः पक्षपातः ॥ सल्लाघं स्वतः सत्प्रामातेयेभव
 तिचिदानंदसदनेकपापारावारे विमतिमिरुकेवाविदधति ॥ तथाप्येतन्मा
 यापिहितनयनानां जउधियां नवतिभ्रातानां स्वपरपरिमोहाविमतयः ॥

हि

॥ १९८ ॥

दिने ॥ ४

उपसृत्यप्रणामति ॥ अवि० ॥ सानंदं अंगानिपरिमज्ज्य ॥ भद्रे स्वागतमिहास्यतां ॥ न
 वलक्षणा ॥ प्रसदमभिनेद्योपविशति ॥ अवि० ॥ संक्षेपस्तावत्स्वरत्नं कथयतु भव
 ती ॥ नवल० ॥ स्वामिप्रसादात्कलिनिर्मुक्तया श्रीरंगनाथस्थितिमंगलं तं कर्णा
 टमासाद्यमयान्वभावि ॥ दिने दद्विरनुक्रमेण विशुद्धपक्षंकलयेव चाख्या ॥
 अवि० ॥ ततः ॥ नवलक्षणा ॥ ततोभयोवदिका मय्यागुर्जरदेशमहमा
 गता ॥ अवि० ॥ अथतत्रत्येविवर्द्धिताभवती ॥ नवल० ॥ वद्विद्वरेतिष्ठतु ॥ ते
 च ॥ स्वयमेववयं गोमिनः किमनयापरकीययापरशस्यचारित्यागवा
 प्रयोजनमिति निरुद्धप्रसरतया सपुत्रां मां जीर्णतामनयंत ॥ अवि० ॥
 अहो मूर्खतागुर्जराणां यत्र ब्रह्मप्रतिष्ठा यत्र चिगुणविदा यत्र लक्ष्म्यानि
 वासा विष्णोर्यत्र प्रसादः स्वकरधराणो यत्र मित्रानुरागः तत्समं पुष्पमन्या

॥ १० ॥

न्यपिकुमुदमुखान्येवपुष्पाणिसेयंगोरेखिवान्याश्वगावोजगतिवहुविधाएवमज्ञ
स्यबुद्धिः॥ततः२॥नव॥ततोयत्रनसम्मानेनचवेधुमित्रविशिष्टशिष्टसंनिधा
नंतत्रदेशेनवस्तव्यमिति विचार्य प्रातिष्ठे॥अवि॥ततः३॥नवल॥ततःकु
त्रचित्केनचिदादत्ताकुत्रचित्केनचिपदैमानिताकुत्रचित्केनचिदाग
तेस्वागतंकुयद्रुष्टंतेननिवारयेरितिरीतिमवलंब्यसंभाविताकुत्रापिचि
तप्रसादमलभमाना॥तमाहूतब्रह्मश्रियमिवसमन्तात्तरकलदिजा
नामालायेस्तपनतनयावीचिनिर्देः॥लताकुंजेभाम्यत्मुखरमधुप
श्रेणिरिति तैरुपाणांगोपालप्रियवसति वंदावनभुवं॥प्रत्यक्तामलपद्मराग
शकलेगारुत्मतैः कोमलैः संदध्यै नवकेलियंजर इव श्रीभाजिवंशीवटे॥स्नि
ग्धः स्निग्ध हरिदलालिललिते चंचलले सुस्थितो यत्र न्यंजयति स्वरूपम

॥ १० ॥

तर्कान्ते॥

तर्कान्ते॥सोहंकलिः कलिरित्याभिधेयेतस्यचसत्यंसत्यमिप्रतिष्ठादीयते॥अस्तिचास्मद्देन
वलक्षणनामकापिकामगवियस्याः कामपिकलांकोपिकुत्रापिकदापिनलब्धुमर्हतीतिप्रति
तं॥अविज्ञा॥अहोवचनोपन्यासचातुरी॥रक्ताहोमलिनः पिकोमधुरयावाचापरंश्राप्य
तेऽमेध्यासीकदुकाषणेपिशकुनास्व्यानेनकाकोच्यते॥सुश्राव्योनवलरुणाप्रतायना
दस्येतदुद्योप्यसावेकः कोपिगुणे विलक्षणातरः स्यात्सर्वदोषापहः॥ततः२॥विल॥त
तोमयोक्तंयद्येवंतस्मिमितिमानप्रकाश्यतेकथमननुभूयुतामणवाजानातिजनता
अवि॥साधु२॥ततः३॥विल॥ततस्तेनदुर्यशोमलिनमात्मानमुत्तलविध्यता॥दे
वनेयंमोक्तव्याशितशृंगतयासर्वान्अस्मान्भवेतंचाप्यभिभविष्यतीतिस्वानुचरैनि
वार्यमाणेनापिप्राप्तिभ्योपिप्रतिष्ठागरिष्ठेतिस्वत्सासामोचितानिवेदिताच॥कलिः
साधुः२कलिरितिकलिरितितनयाजलेमग्न्यासाधुमिरभिदधेसज्जनमुदे॥तदेत

हंतरेहंसमाधिगतवती मंयत्रसाताम्यपत्तिगियदमृतचरशुक्तिश्रेणयोमौक्ति
 कंततफलमभिलषनीयं स्पष्टमुक्तावयंति ॥ साहंस्वामिनाकस्मैचिप्रयोज
 नायसमाहृतापुत्रयोरनयोरिनामवस्थामवलोक्य उदिग्तास्मीति ॥ अवि० ॥
 ततः ॥ नव० ॥ ततस्तेन वैद्योऽस्मीमा मुपचरामीति प्रतिज्ञाय कृष्णगवी
 क्षीरधारया विशेषेण सिकावपितौ न चेति तौ ततः सचकितमिव देशकाल
 नियतत्वादस्योपक्रमस्य नेदानीमिह प्रसरइति विचार्य शुश्रूत चरकपु
 राणमुनिः प्रणीतसारामृतनामरसायनप्रयोगेण सप्ताहमात्रादेव तन
 तौ पूर्ववत्कृतौ सकृत्तौ च मनापि परिभ्रमणश्रमवैकल्यमपनीतमिति च
 रितार्थास्वामिपादमूलमागतास्मितदाज्ञापयतुस्वामी ॥ किमर्थमयमा
 हतोदाशीजनः ॥ अवि० ॥ कर्तकथयित्वानिष्क्रान्तः ॥ नव० ॥ परिक्रम्य ॥ २९ ॥

रुप्रियहामनोरमणशीलपरिहासपशलतयामांपरिहृत्य कुत्रउतस्तिष्ठसीति ५
 छल्लसेवारुचिः २

दृष्ट्वा एषा मलयध्वजरमणीदुरुतरतरंगित्तिपरपारे विवर्तमानं भर्तारमपश्य
 तीचक्रवाकीव न्याकुलाग्रगस्त्यमहर्षिपत्न्या अमितलक्षणाभिधया सुत
 या समनुरुध्यमाना शोचति ॥ प्रथमत एव मया निपुक्ता विरोचन इमाम
 वलं व्यतिष्ठतीति ॥ अवसुरं प्रतिपालयामीत्येकांते स्थिता ॥ ततः प्रवि
 शतिवैदर्भीरुपेण पुरंजना अमितलक्षणा च ॥ वैदर्भी ॥ हापि अहमणो
 रमणीलपरिहासपेसलदाहं मं परिहरी अकहिं लुको चिदुसि त्तिरोदति ॥
 अमितलक्षणा ॥ अम्बकिरोरिषि ॥ संपूर्णनगरस्वामिन्यासि ॥ वैदर्भी ॥
 ऐक्येण देण दइएण वित्तसमर्थं पुंतां विभादिता अरं महसुणा सुणां
 ॥ तारववत्ते चंदनदिदं पिसहस्सरस्मितीति सासुग अतोमिव कोमिता
 न त ए ॥ अमिले ॥ यत्र कुत्रापि प्रियो न विष्यतां ॥ वैदर्भी ॥ इतस्ततः परिक्रम्य स
 * एवैतेन दयितेन विना समस्तं पूर्णमपि भाति नगरं मम शून्यं ॥ नक्षत्रचंद्रभरितमपि सहस्वर
 * शिमेहीने निशासु गगनमिव यप्रिन्याः २५

इतो लता निकुंजेषु शतसो अचेवितोपि प्रियो न लक्ष्यते ॥ पश्यो विलोको न कथयति कुत्र गतः प्रिय इति ॥
 ३ वत्से प्रज्वालये चित्तं यत्र प्रियासं दर्शनं लघुकं शरीरं आकुटी करिष्ये ॥ एषा चित्तान करोति तत्स्वयमेव
 रचयामि इति ॥ ५

॥ ३२ ॥

निश्वासं ॥ इदं लता निकुंजेषु शतसो अतोपि सिद्धो विपि श्रोतलक्ष्मी अदि ॥ पुच्छितो
 विलोको लक्ष्मी कहे दि कहिं ग-प्रोपि श्रोति ॥ अमित लक्ष्मी ॥ अंबधीरा भव ॥ मि
 यदर्शनं भविष्यति ॥ ॥ वैदर्भी ॥ वारं वारं मन्त्रिष्य ॥ वै-च्छे पञ्जाले हि चिदंज
 हिं पि-आसंदं सु ललकु-अं सरीरं आकुटी करिस्तं ॥ अमितं ॥ किं मे वंत्वर
 से ॥ वैदर्भी ॥ एसा चिदं ल करे दिता स अंजे अ विरमि ति चित्तं रचयति ॥
 अमितं लक्ष्मी ॥ उच्चैः शब्दं ॥ आर्वाः पवित्राय च्च ॥ २ ॥ नव ॥ उपस्य वा
 रयति ॥ वैदर्भी ॥ लं मुंचे हि ॥ मां एको सितु मे ॥ नव ॥ अहं कापि न वा
 मि ॥ प्रियं ते दर्शयिष्यामि ॥ वैदर्भी ॥ सहर्षं ॥ कहिं मे पि श्रो ॥ नव ॥ पा कुत्र मे प्रियः ३
 रं तरं गिति प्रियस्तव व तं ते ॥ वैदर्भी ॥ कैहं एदा ए तुं गतरंग भी सत्ता एपा
 रं जामी ॥ नव ॥ मत्पुच्छं मवलं व्यसुखेन संतरिष्य सि ॥ उउप प्रस-रोना ॥ ३३ ॥

त
 ननु मुंचे हि ४
 ४ मातका सिलं

कथमेतस्यां सुगतरंगभीषणया पारंयामि २

प्रतं वाचा किरं त्या श्रुः किं वदुना ॥ ध्यायंतः कृष्णमंतर्मुकुलितकुसुमप्रेक्षणं
 सन्मरंदस्यं दानं दशुधारा इह धरति रुहो विस्फुरत्पल्लवौष्ठाः ॥ स्वेरं व्यालो
 लयेतः कुसुमदलकरेभ्यः पद्माक्षमालां श्रीनर्तुर्नाममालामिव विहगुरु
 तच्छपना मौजयंती ॥ अवि ॥ ततः ॥ नव ॥ ततस्तत्र गोपालसालचर्यात्
 गोपरिचर्याधुर्याभिर्वा ल वक्षि वनिताभिरपि परमप्रेमसंभाविता ॥ हृष्टपु
 ष्टसकलावयवातरुती संवृतास्मि ॥ अवि ॥ वसुंधरायारत्नगर्भाभिधा
 ननिर्दानं हि स्थले तत् ॥ ततः ॥ नव ॥ ततश्च चलिता मार्गे तपतपना
 तपतापविकलावकालयलीनशिथिलितसर्वांगसंघातार्च्छितप्रायोसुरो
 चनविरोचनाववलो क्युशो चंती केनापि रूपालुना सादरमहमभिहिता ॥
 नरेकुत्रत्यासि किमर्थमुद्दिग्तासीति ततो मयोक्तं विलं जनपदे हंसमुदे

उल्लयोरभेदः ॥

॥ २३ ॥

क

वेदार्जुनमहमिक्षुतुमिष्टामितदर्शनेन प्रियदर्शनं भविष्यति ॥ न व० ॥ उचितमेव माह न
 वती ॥ उपकारे निरुपधिप्रियः सहचरः सते ॥ वेद० ॥ विदर्भजन्मनोनाथं पाञ्चनाथं वि
 दुर्मम ॥ न व० ॥ एतमर्थं सर्वस्फोटयिष्यति ॥ सरोचनां जनसमुन्मीलितां दृष्टिः स्वयं
 चालयिष्यति ॥ शतमप्यधानानपश्यति ॥ वेदार्जुन ॥ सोत्कंठं ॥ सकलेष्वपि वस्तुषु
 स्पृहामपहायो यनतेष्वयत्नतः ॥ मम तस्मिन् वस्तुतः श्रुतमात्रं हृदयं हि दृश्यते ॥ त
 दादेशयपंथाने ॥ न व० ॥ न न्वहमेव पंथा सर्वनिरपेक्षस्य तस्य मदेकस्य व्यपे
 क्षावर्तते ॥ तदेहि शेषशेखरेश्वरे तमवलोकयिष्यति ॥ इत्यनेन परिश्रामतः ॥ न व०
 ॥ एष पुरतो शेषसुरासुरमुनिमनुजगीतविशेषपुण्यमहिमा शेषनामा धरति ध
 रः ॥ तत्तद्वस्तुषु नेति नेति वचनो नावलुप्तस्तुभ्यमव्यासे गंध्यवधयने गमगरो
 रद्यापि यो निष्यते ॥ यत्स्पर्शनं सुखं वर्तते ॥ यगता हल्यातथाप्येतनापादस्य ॥ २३ ॥

शमतिः ससर्वसुलभो यत्र स्वयं भासते ॥ उभे उपसर्पतः ॥ वेदार्जुन ॥ स प्रमोदरोमांच
 गुरुदं ॥ हे गोविंद एष दारविंद विगलन्मोपाकिनीवारये किंपाद्यं प्रतिपादयामि कुसु
 मं किंप्रहसायेत ॥ वंदारण्यचरत्तदंघ्रियुगपत्संवाहनव्याकुलश्रीसाहित्यक
 रं मयोनिजमनोवृत्तिं गृहाणापितां ॥ अपि च ॥ आरोप्य प्रणयोदये न हृदये
 लक्ष्मीमतिप्रेयसी पत्संवाहनकर्मणि भ्रमयितुं हे नाथने वाहसि ॥ लोला मा
 मकचिन्तवति रिह तु व्यापार्यतामप्यताम्येयं ह्येति च लोपिते धिभजने श्रीरेव
 ते साक्ष्यदा ॥ प्रलयपयोधिजलेपिनसीदति निगमतस्त्वयि सकाभवजल
 धौ पति तोपिनमज्जति किमपि भवद्रुणवक्ता जयजय मीनशरीरमुरारे मंग
 लमयमधुसूदनमाधवकरुणाकरं कलुषारे ॥ गीतार्थेन श्लोकः ॥ श्रीशेषा
 चलरत्नकलितमहामीनावतारस्य ते लग्नाश्चैकशिखोपरिश्रुतितरिः कल्यांतया

थोतिधौ ॥ नासांक्षीदिति किंचुचित्रमिह तेनाम्नापिकंठस्पर्शासंसारं बुनिधौवलम्ब्य भ
 राक्रांतोपिनामज्जति ॥ नगभरभुजगविनिश्वसिताकुलमवनितलंसुगरिष्ठकलि
 तमुकुरइतिष्ठतिसुस्थिरमाकलितं तवपृष्ठे ॥ जयजय कघप रूपमुरारे मंग
 ल ॥ नाधोगघतिशैलभारभरतो नोर्ध्वं भुजं गेश्वरश्वासौघेन निरीक्ष्यमाता
 मुकुराकारं स्थिरं तिष्ठति ॥ भूचक्रं तव कर्मराज वपुषः पृष्ठे कनिष्ठं हरेन क्वापि
 स्खलिता भुवंति भुवनेनाथत्वे दाले विनः ॥ प्रथयसि धरति समुद्रोत्तारि पुद
 लेने पिचसौकर्यं ॥ श्रुतिरपि तव गुणगुणगणनामनुभजते ननु मौख्यं ॥ ज
 यजय श्रुकरूपमुरारे मंगलम ॥ सौकर्यं तसमुद्रतावसुमती मग्नामहा
 भो निधौ त्रैलोक्यप्रजयी हिरन्यनयनोदैत्योरतोस्तारितः ॥ नित्यानेतगुण
 स्यतेखिलगुणवत्तु नशक्ताश्रुतिर्यत्किंचिद्विष्णुतीप्रतिष्ठिति मगादधेषुका
 लोयथा ॥ द्विषदसर्वोवतपंचवयंचदशेति हि यवदधंते मुखमवकुंचितमंचितपाणि

त्रतराणि प्रसरोनवा ॥ मसुखग्रहतो नैव तरंती मांतरं गितंती ॥ अपिच ॥ लभ्यं वा
 स्तवमस्ति वस्तु परमं पारं तरादुस्ताराभीमेयं तटिनी तरंगविषमावर्तन्मता
 वर्तते ॥ संताराधिकृतेन सौम्यमनसा गोस्वामिना मेतथा शिक्षाया यथा
 भयं न तरतां नोत्तारयंत्याः श्रमः ॥ अमितलक्षणा ॥ यथा कथयकार
 ताबंधुरेषा तथा कुर्वीती ॥ निष्क्रांताः सर्वे ॥ पुरंजनसमंजनो नाम चतुर्थो
 कः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ततः प्रविशति वैदर्भी नवलक्षणा च ॥ वैदर्भी ॥ सहर्षाश्चर्यं ॥ आये
 तव प्रसादात् ॥ अनायासादभ्रं लिहलहरि संपातरहितं गतोदग्रग्राहगुहपरिभवं संम
 तिमया ॥ समस्तीर्णभूरिभ्रमिभरविवर्तव्यतिकरच्युताशंककलंकवसरिस्थिगोष्यदमि
 वा ॥ नवलक्षणा ॥ जगति जयति शक्तिस्तस्य गोस्वामिनः सामथ्र्यं ततमेमहिम्नः शश्वराश्च
 र्यधाम्नः ॥ चलयति किल लोहं निश्चलं चुबकाश्मद्रव्यतिशशिकीं तयोमिनीकांतरक ॥

विश्रामायास्त्रियो
 भाषासंस्कृतेनैव
 कल्पयेत् ॥

॥ २५ ॥

आगतं

नाथभवतः सर्वहिलोकतरं ॥ सहजकुटिलमपिकिमपिविभीषणमपिकपिपतिमनुकलं
त्वयिविनतंसुगहीतउणोधुनुरिवनयुशिश्रुतिमलं ॥ जय२रामशरीरमुरारे ॥ मंग
ल० ॥ कोदंडसहजातिवक्रिमवलात्काठिन्यमप्यानतंसुग्रीवंचविभीषणसुग
णग्याहीत्वमन्वगही ॥ उन्मद्धं बहुवाहिनीपरिचयादब्धिंदशास्यं च तं श्रीदर्पा
दिनमंतमीशसदनग्याहीहरेन्यगही ॥ हलहतिभीतिमिलितयमुनाकृतइत
मिवयाचितुमेतं नीलवसननिवहसिमणिकुंडलमेकमधियुतिकेतं ॥ जय२हल
धररूपमुरारे ॥ मंगल० ॥ लीलाकल्पितशीरपाणिवपुषोनीलंबरंविभूतः कैला
साचलचुंविमेघरुचितेशेषाद्रिभूषामणो ॥ कालिंदीहलकृष्टिभीतिमिलितामा
श्वासयिष्यन्तिस्नेहेनोपगतः प्रभाकरउवाभात्येकलंकुंडलं ॥ त्वमिहविमोहंतुंविबु
धद्विषमपिनिगदन्तेपधर्मं ॥ स्थिरयसिसकरुणाचित्तसदागमिसमतमहिंस
नधर्मं ॥ जय२बुद्धशरीरमुरारे ॥ मंग० ॥ मायाबुद्धवपुर्भतापिभवतासंमो

यि

॥ २५ ॥

हनायासतांस्वाभाविक्यवलंवितासद्यताशोभाकरीतेपरं ॥ पश्चालंमविधावियज्ञनिगमा
निंदन्तहिंसांपरं धर्मं वस्तुत आगमैरपिमंतंयत्वंव्यवस्थापयः ॥ अंकुरयतिपल्लवयतिस
पदिसुकृततरुंकलिदग्धं त्वदसिधनः खलरुधिरपयोभिभ्ररविकिरणतोतिविदग्धं ॥
जय२कल्किशरीरमुरारे ॥ मंग० ॥ शुण्णाम्लेघगलप्रणालिविगलकीलालदाराभ
रेरुक्षंशोणितलेक्षणाक्षणाधनः कौक्षेयधाराधरः ॥ वाङ्मयमित्तबोल्लसन्नकलि
तपोत्तापोपतप्तं तपोवक्षं पल्लवितं करोति सुतरांकल्किस्वरूपप्रभो ॥ गीतमिदम
खिलविबुधसमादृतममृतमिवानवतीतं ॥ घनरुचिरुचिरचराचरकारणतवप
दयुगमुपनीतं ॥ जय२दशविधरूपमुरारे ॥ मंग० ॥ उद्यतापतपातपाकुल
तयातष्टस्वरूपक्रमागतेकापिमताइवप्रयतिताएतेजगद्दुराः मेघश्या
मतवप्रसादवशतोलीलामृतश्राविणः संजीवितिरटंतिचारुसुषमासुवे

॥ २६ ॥

तिचंचतिच॥ ततः प्रविशत्यविज्ञातलक्षणाः ॥ २॥ साधुनवलक्षणे साधुधन्या
सित्वमिवत्वमेवजगतां मान्यावदान्याययानीतो हंतपुरंजनो वितयना नमस्तस्य
योग्यां दशां ॥ हस्तादर्श इवांबुदानिलह तो भूत्यासुरवप्रेक्षतां रत्नं शाणशर्ला
कयेवसमलासंगविभूषाहंतां ॥ विरादय ॥ मदर्शनीलु सितलोचनचित्त
वजेसरव्युसमीक्ष्य सुषमां सुरवमा हरिष्ये ॥ स्वालोकदर्शितमुदःकुमुदस्य
र्णापि येष भानुरिव भातुरिवांबुजस्य ॥ अद्यासावपि जानाति मित्रादर्शिन
जां व्यथां ॥ तदालोकजमामो बंद वेत्तु वां भोजचक्रवत् ॥ विलोक्य ॥ एष म
म सरवा ॥ श्रीमत्यं तरवचंचु वितमनः शीतोश्चुकां तद्रवीभावव्यंजकमोदजा
शुसलिलासारैः समापरितं ॥ अर्घ्यं कृत्य निजं वपुः प्रविलसद्रोमां चिदुवां
कुरं प्रेमोद्रेकवशंवदोपयति मे पादारविंदोपरि ॥ इति मंदमंदमुपसर्पति ॥ २६ ॥

युगेन खरानिभृतंते ॥ जयजय नर हरिरूपमुरारे ॥ मंगल ॥ प्राणाः पंचपरं हिरण्यकशिपो
रेतेवयंचाततदै गुण्यास्त्रपयेतिकंचितमुखानूविभक्तो रान्तरवान् ॥ ॥ ज्वालाजाल
जदाललोचनमपि स्त्रीकृत्यसैं हंबपुः प्रलादोदय एव देव भवतातेनेस्वभावस्सते ॥ न्य
धितकरेवलिरंबुममोचितमस्यमयापिचदेयं इति भवतापदमर्पितमस्य शिरस्यम
रैरवधेयं ॥ जयश्वामनरूपमुरारे ॥ मंगल ॥ हे सेन्यस्तमनेनवारिवलिनादेयं कि
मस्मैमयेत्यनिष्यक्रमणाछलेनपरितोद्राग्रललोकावधि ॥ एतद्योग्यमवीक्ष्यत
त्रकिमपिब्रह्मादिभिर्दुर्लभः पादस्पर्शमतिस्त्वयास्यशिरसि श्रीमन्प्रसादीकृतः
॥ क्षत्रियगलगलदविरतशोणितसुलिलभरैरपतापंस्त्रपयसिजगदिदमुदितद
॥ योदयवितरसिवित्तकलापं ॥ जयश्वरुपतिरूपमुरारे ॥ मंगल ॥ आविर्भू
यभ्रगोः कुलेतिविमलेजाग्रत्कुठाराहतिक्षुण्णक्षत्रियकंठशोणितजलेसा
योपनीतः सतां ॥ दत्ताभरपिकश्यपायमुनयेपौथोधिरुत्सारितोवातोनेकतरेण

नव०॥ एष महितमहिमामहायोगी॥ वैदर्भी॥ कुत्र२॥ ७ मेसरभसमुल्लाययथोचितोपचा
 रमाचरतः॥ अवि०॥ सखेपरिघजस्वमां अपिजानासि प्राचीने सखायं मां॥ वैदर्भी॥ मुख
 मवलोकते॥ अवि०॥ सखायावा वंस्वः सहजधवलौ मानसगृहाविहायातस्त्वं मां स्व
 सरसिविहायाति चपलः॥ जलेगाम्ये मञ्जु मथसमभवः पंकमलिनः पयःसेकाद
 स्याः सपदिननुयौ हंत्वमसि सः॥ सत्वं नासि पतिः पुरंजन पुरंजन्या यया लीलया सं
 रुद्धः पुरपंजरे नवमुखे वदो गुणो कीरवत्॥ नायं वामलयध्वजस्तव पतिर्यं मन्यसे
 देववन्मायाकाननपिप्यैलाशानपरीपाकोयमुज्जंभते॥ अपिच॥ कोषे कोषस्तल्लमि
 र्नि यमितस्तस्मावनावै भवात्ताद्रूप्यं प्रतिपद्यते तदनिशाध्यासो हिताद्रूप्यकृत्॥ स्त्री
 खंत्वं च पुरंजनी परवशः प्राप्तस्तदेकाग्रतायोगादेवमवेहिनित्यमदनुध्यानेन मद्रूप

कर्मफल ३

शुक्रवत् ॥ ४